

რომ ამ გურს შესრულებულს შემთავრებული ჰქონდეს ცოტად თუ ბევრად სწავლა-ცოდნა პირდაპირ ცხრავდნენ მისი სამოქმედო და სთავითურველ განხრებში ცუდად ამ სიბოთისავე სკოლად გამოართოს, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ის ნაწილი სასოფლო მეურნეობის შესწავლად იყოს, რასაც მართის მეცოდნე უფრო მისდევნენ, მაგალითებზე, საცა ფინანს მისდევნენ, იქ გენერალ და ფინანს კეთილ ისწავლებიან, საცა ბერძენები, — ბერძენების, საცა სურია, — სურისა და მებრძვ სხვა.

ამ სხვათა ჩვენის მოსამზადებელის გლასსებდამ ისინი, ვინც გიმნაზიას და კორპუსში შესვლის ვერ მოახერხებენ და ვერ ედიან სიბიძან, ჩვენს საგარეო-საზღვაო-საზღვაო განავლენ და იქ თუ არ უმაღლებს, იმისთანა სწავლა-ცოდნის მინიჭ მიიღებენ, რომ მის თანვის სოფელი, თავის მამულში, ან სხვისაში სხვასაც გამოადგენენ და თავის თავსაც, ჩვენ, ქართველები, მიწის-მოქმედების ჩვენს შრომასა და ჯაფანთან სწავლა-ცოდნაზე რამ მივაშველოთ, ჩვენი ეკონომიკური უფრო-ცოდნისა თვის იტვირთის ჩვენდა საკეთილად, ამისთანა სკოლები ბევრიც ევროპაში და სად როგორც სკოლები, ამას შემდეგ მოვახსენებთ ჩვენს მოთხოვნებს.

შემაძრწუნებელი მკვლელობა

ბედილინ ლ. შილიშვილი.

ჩვენ გვერდნი წინააღმდეგ შემდეგს შემადრწუნებელი ამას: შემადრწუნებლის ხალხს განსამხრებლად და განსაფრთხილებლად ამოვიდა შიქის ექსპრისთავის ტინაგლში მართის უფროსი; აქედან რისხის სოფლებიდან გაემართა და უკანავე დაბრუნდა მის ამ თვისს, სულ-მო-სულ.

შეიძვრ დაუფ, დიდით, შესამრწუნებელი ამისა მოუვდა მდიდრისა და თვის მართის უფროსის 8 ექსპრისთავის, დამის პირველს თუ შეიძვრ სათიხედ, თავს დასხმის აგზავნა სოფელს განათში მისა ბლადონის, ღვეს იფაიშვილს. მადლის ეფრესუდ ბუკუს, რომელთაც მად-

სითა სპილოს ძელიანი; წინ ჯიხემა, უკან ვარჯიხა კლდებზე გადღეს გრაილი, არხლოს წყალზედ ჩაქვიდენ, არხლოს პერანები...

სულ, ქებით გათხურებულა, მამისა და მისისა; ორისავე დაწერებულა, მამისა და მისისა... აღმოსის დუნჯარაში, ქალ, დეინაზე პირი მე; მის აქეთ მეს ვარჯიხაში არ მამივად ძილი მე; ღამეს ეათენებ თიხიად, დღე ვიხარე გგონებ, ეტირი მე. თუნდ მომკვლ შენის ხელთა, მოდი-კი, შენი ქირიში...

შენ, ჩემო დილა იმელა, კოშკო ნავეთი კირითა; კანეთს მოკრილო ისარა, ქალაკი ნაღებო ინითა; წითელი მოიგის პერანგო, შეიღებნ შეკრული ღილითა;

განსე კისით, მსაურთა დაწვეათ, და ამ მსაურთას და მადლის ეფრესუდ გამოსულა მისა ბლადონის გარედ, სადღე ჩვეულებრივად თურქი ფრანსი კითო. ამ დროს მართის მოკლე თიხის გრაილი, მოკლე სკედრას მ. იფაიშვილის მარტესს მუქში და დაქმულა უგრობად. დღეს დიდით ექსპრის და მდიდრისა წყარედ და დროდ კმაში იფაიშვილის მისა შეკლებულა. ამ უკან ჩვენი ამისევე მეტი სლადანაკო ანს არან-არ.

ამავე საზარელს მკვლელობაზედ ჩვენი საკუთარი მოამბე გვერს დაწერილობით:

დღეს დიდით, ამ თვის 9-სა, ელდასაგით ვარჯიხა ჩვენს ქალაქში ერთი შემაძრწუნებელი ამისა, რომელმაც დიდ და შეგუწუს და თავს წარს დატევა თავისი მოკლე-საქმიანობით: 8 ქანის-თიხეს, შუაღამის უკან, სამს სათაზე აგზავნის მოკლე-საქმიანობით ორტი-კისა მდიდრული ღვესი ფილიშვილი. მისა ღვესის სესაფრებდა სოფ. განათში, თურქული ორტიკის ბლადონისა ითვლებოდა. აგზავნის მისულს მისა ღვესის სახლში; მადლესს ეტყვიან და ეუფა ბუტისნით. ორი აგზავნა თავისი კიბუზე ასულა; აივანზე ბიჭი წოლიდა, მსაურთაზე გამოქვიდნითა და აგზავნის გამოქვიდნითა. აგზავნის უფრადლეს არ მიუტევა და მიუტევის ბუკუსთან. ბუკუს სმა-მადლად დაუწვევა ღვესისა. აქ ისიც უნდა ვთქვათ, რომ დასრულებულს ჩვეულებრივად აივანზე ფრანსი ახივება, და ამიტომ არა-მარტე განსაფრთხილ უყოფილა. საზარელი მისა ღვესის მსაურთაზე გამოქვიდნითა, მადლესს, რომ აღსაღეს მრგვალიანა ახის ენმე და ავადმყოფის სხარებლად თუ მისაბრუნეს; სანაწარმე წამოღებაზე, კარ გულის და დღესისნა; ეგანს სარ, მამა, რა გავტეხებოთ! — ამისთანა მამა-შვილურ, ტუილ მუქის მოკლე-საქმიანობა, ერთს აგზავნაგანს, რომელიც მისს, თავის ქვემოდა მდგარ, გადდა თითა, ცუქის მოსკედრას მამა ღვესის მარტესს მუქში და უსუფად დატევა სანაწარმე მსაურთაზე აივანის ორტიკზე. აგზავნის სლადონის სესელს შეეცნა, მადლესს სეკე-სეკე-სეკე-სეკე, რადგან თითა, რადგან თითა მისსე სლადონისა, სოფელს უფრადლესი მაგვირდნის; მამივე გამოქვიდნითა, მადლესს ვარჯიხა მადლესს თქვამი. საზარელი მამა ღვესის მამივე ჩავარ-

დნაა ენა; თურქი ენობა შერჩენია ცოტას ხანს, ესე რამდენიმე წამს, მაგრამ მადლესს მამა-მამა დაწვევა.

საზარელი იფაიშვილი ერთი საკუთრული მდიდრული იყო. უკმაღრედ და და დასკვისის მამა ღვესის ჩვენს სამადლესობისთვის და გერსად ჩვენს ქართველებისთვის. იგი იყო ტუილი, მისიფარე, დამირეგულად თავისი სამსახრის; იგი სამართლის მდიდრის, პარდამარი, მის გამოც მტრებიც ქვეყანა. იფაიშვილი მისი მდიდრისა, მისხანები და სხვანობი დიდად შეაწეს მამას სიკვდილს, რომელსაც დღეს დიდით ცხინკვადამ ამას სიკვდილის ამისე მოკლე-საქმიან დაქვამს, ეფაიშვილი, ეფაიშვილი ცრუმდით იფაიშვილი განსვენებულს. გვესტყვიან ერთი უმჯობესი კვირა იყო; სწავლა შესრულა 1874 წ. ტიფლისის სასულიერო სემინარიაში და მსაურთა-ბის შესაღებ მდიდრად და ბლადონისა და მისი ორტიკისათა. დანს ცოლი და სუთი მდიდრე წყარება გაიფრთხილ; უფროსა მათვის ცნება წლისა.

დაწერილობით ამ საქმის გარკვევისა მადლესს უკმატობასით.

სახლი ამბავი

სინოდის კანტორას გუშინწინ, 9 სექტემბერს, მოუვიდა დღემა ცხინკვადილამ ბან გამოძიებისაგან, რომ 10 სექტემბერს მივიდნენ მოკლე-საქმიანობის მიხედვით და საქმის გამოძიებისაგან.

ბანა სამონ ყოფიანა თხოვნითა მართა „წარა-კიხისის საზოგადოების“ გამოცობას და ითხოვდა, რომ განთავსდებოდნენ დიდ-საქმიანობის საზნაურთა სკოლის ინსპექტორბობად და გამოცობდნენ ტელიონის საზნაურთა სკოლაში ინსპექტორის თანაშემწედ. სენებულ საზოგადოების გამოცობა გუშინწინ, 9 სექტემბერს, სსკოლაში მართა საქმის განსახილველად და სხვათა შორის მოსინანი ბან ყოფიანის თხოვნა. ამავე დროს გამოცობა წაითხიდა მოკლე-საქმიანობისა სამეცნიეროს თანა-ზნაურთაბისა, რომელიც დიდის ქებითა და

დიდებით იხსენიებდა ბან ყოფიანსა დამის დედას სენაკის სკოლის მიმართ. ბოლოს თანა-ზნაურთა სხვანობი გამოცობას, რომ ბანი ყოფიანი იხვე სენაკის სკოლაში დეტარებინათ,

რასაკვირველია, გამოცობა ძალის ვერ დაატანდა ბან ყოფიანს, რომ თავის თანამდებობაზედ დარჩენილიყო, მაგრამ შეიწყნარა მხურვალე სურვილი სამეცნიეროს თანა-ზნაურთაბისა და თავის მხრით სიხარე ბან ყოფიანს, რომ, თუ შესაძლებელი იქნებოდა, უარი ეყო გადმოსვლის განსახება. ბან ყოფიანმა პატივი სცა გამოცობას და დასთანხმდა კვლავ ინსპექტორბობას ძველ-სენაკში.

ჩვენ ნამდვილის წყარობიდან შევტყობთ, რომ ცნობილი არტურ ლევისტი, რომელმაც ნიჭიერად გადართავნა რამდენიმე ლექსი ქართველის პოეტებისა ვერამდულს ნაწარმელსა „ფელაგამია“ ეფრესვის-ტყარისის“ მდებარეობას გერმანულად ენაზე.

ერთს ურისა ცყინა რამდენიმე ნაწერი ჩიითი და შალი და ცხენის გამგზავრებულთა სოფლისაგან. ქალაქის რამ დასკვლად, შემოხვედა დამირჩის უზრალი ყარაული, გაუსინჯა ხურჯინები და რა ნახა, რომ ურისა საეჭვო მიაქეს სოფელში, დაიჭირა და ჩამოიყვანა ტელიონში. მივიდნენ პოლიციის მეექვსე ნაწილში და აღმოჩნდა, რომ ეს ნაწერი ბავ-გადახლიდა. მანვე დასარწმუნებლად აღდიდობრივ საბაბოში გაგზავნეს, იქვე დაწამუნდნენ ვაჭრის სიმართლემ და გამოაშვეს. ურია, როგორც იყო, წავიდა თავის გზაზე.

ტელიონში შემოგვივიან: უკარ არ დავიწყებო მისი წყლის სეკი და ესლად დაბრკოლებას წავაწყდით. კოლოლითის „კანი“ ჩაუბრახებთ ვილად ბახანის 12 საათიანი საათის. ეს ბატონი 12 საათიანი საათის წყლის არაფერს აძლევს—სე მიაქეს ნახანებში... ამ დროს მთელი მთიანეთი იესება თულდებითა და სხვა მოქალაქეობა, რომელთაც წყლის კურკული მიჰქვამდა წყალი. ეს ბატონი თუმცა განისვენებს იქვე სეკაზე, მაგრამ წყლის არაფერს აძლევს. ყველა

ჩემი მოგზაურობა

ამ ზაფხულს მოგზაურობის სურვილმა გამიტაცა გურიისკენ, სადც მხოლოდ ცოტა ხნით ვაპირებდი დარჩომას, მაგრამ გურიის ბუნების სპეციფიკობა სილამაზეს და ხალხის თანხმობის სიკეთეს და მოძრაობა იმდენად მომაჯადოდა, რომ თითქმის მთელი ორი თვე იქ დავიყუდი. მე კვლამაც არ უნდა ამელო ხელში ამ კუთხის შესახებ რამე ცნობების დასაწერად, თუ ერთი გარემოება არ მათხილებდეს ამას. ეს გარემოება ის გახლავთ, რომ ყველამ, ვინც გავხეთი რამე დასწრის გურულებზედ, უტყველად უნდა დასწეროს მხოლოდ სარჩები და სთავილო რამ და დივიცეობა იმითა ბევრი საქმეები ღირსებანი. სულ ნაკლი-ნაკლია და ამ ნაკლებდ ჩიინით გულს გვიღონებენ. ასე ვაღმეტიებული პესიმისტობად არ ვარა, ჩემო ბატონებო. მე სრულყოფილითაც არ ვმალავ, რომ გურულები მეტის-მეტად ცრუ-მარწმუნენი არიან, ბევრი საქმის დღე უქმობისათვის მუ-

ეუნებმა „ვატარეო“. თუ ეს დრო დასასვენებლად დაქვით დანიშნული, წავიდნენ შინ და დისციპლენა, და თუ იქვე სხვად, წელის მიკემა ძნელი არ არის და რატომ არ იძლევა, არ გვემისოს.

ვარანკოვის ქუჩა ერთი უდიდესი ქუჩააგანა და თანაც ძალიან დასახლებული. ამ ქუჩაზედ არის ისეთი დიდი ფაბრიკა, როგორც მარხოვერსული ფაბრიკა, და მრავალ გვიარქანა. ამ ქუჩითა აქვთ მისი-მისი მოსოფლი მხრის სოფლების მსოფლიები. ამ ქუჩით დიდიანა მრავალი ხალხი, მინაველი სასერობდ ორთავლის ბაღებისა; ამავე ქუჩაზედ მუშაობს ცხენის ტრენი-განა. ასეთი გავხარებული მოძრაობა ვარანკოვის ქუჩაზედ, ამის მიუხედავად, მთელ ტელიონში თითქმის ერთი ქუჩა არ მოიპოვებდა ასე თავ-მინებულს, ასე უვატარეო. თთვეში ერთხელ და ორჯელ რომ დაგვიკონ ეს ქუჩა, ისიც ძალიან დიდი რამ არის. თანაც მოკრივილ ნავებს თავის დღეში არ გადაჰყარან, არამედ იქვე სტოვებენ. რასაკვირველია, ნახევარ საათზე ეს ნავები ისევ გაიფანტება ხოლმე ფხვით, ურისა და სხვა ეტლების სიარულიანობა, ისეთი მტერიც დავს მთელს ქუჩაში, რომ სჯარ არ ვაგვედობ ფხვით. მორაქვნი სულ ვერ არა ჰღირსებია აქეთ-იქითა, თუმცა მწაჯკანის ხილან და კიდევ სხვა აღიღებ დიდი ხანია, რაც გამოსქიმის მთლის წყლის სეკეტი და მორაქვი ისე ადვილი იქნებოდა. აქამდის სულ არაფერ იცის, არის იმ სეკეტში წყალი თუ არა.

ყველა ამ სკოტეს ქუჩისა დაფუძნებთ ისიც, რომ მარხოვერსული ფაბრიკის შინობას ვარჯიხა აქვს მრავალი ორმოგი, სადღე არა ერთი და ორი ეტლი და ურემო ჩამიტრევა ხოლმე და თითქმის ღამე არ გაივლის, რომ გამგელო კაცი შიგ არ ჩავარდეს. საშინლად სიჩიან ვარანკოვის ქუჩის მსოფლიები თავით მდგომარეობაზე და კარგია მიქციეს ყურადღება, ვისგანაც ვერ არს.

შესახებ რწყვისა არა უტყობს მდგომარეობაშია გიორგიევის ქუჩა, რომელიც ალექსანდროვის ბაღის შუა წელზედ არის გატარებული. ერთმა

კულთან კარგი მხარეც ბევრი აქვს აქაურის ცხოვრებას.

ნება მომეცით, ჩემო მითხელო, ცოტა უფრო სასიამოვნო ამბები გავაგონო გურიის ცხოვრებიდან. მე ვახალაბართ ქალი, და ხომ მოგხსენებია, რომ ქალის საზოგადოებ უფრო იფრად შეხედულობა აქვს სოფლის ვითარებაზედ, მეტადე თუ გარემოება ცოტათი მინიჭ ხელს უწყობს. მე-კი ამ ზაფხულს, ჩემდა სიამოვნად, ისეთი სიკეთე ვნახე გურიის, რომ სრული ნება მიაქვს იმედანის თვალთ ვუტყვირა ამ ტურე-ვა კუთხის საზოგადო ცხოვრებას...

ინშაღ იმისა, რომ გურიის ხალხი წინ მიდის, აღწევს თავს ძველ უმჯობესობაში და ეძებს განახლებულ ცხოვრების გზას, მოვიყვან სოფელ ბაზეთს დღევანდელ მდგომარეობას. ეს

*) ერთმა გლეხ-კაცმა სადავო მისი მოკლე ჩანაწერის მიმოგვიხილა. მისი ხელდასმულია, მერე კეთილის ოღქმისა და ზოდოს, რაც ჩანაწერის მისამართისაგან მისი მარტესის ქალაქი უნდა აღიაროს, რომელიც მწერალი და დამოგვიხილ იყო ამ საქმის

